

Хонқа туманидаги "Саттор" деҳқонфермер хўжалиги бошлиғи С.Хўжаниёзов М.Шайхзода номидаги мактаб жамоасига 100 минг сўм пул ва гилам ҳада этди.

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 2001 йил 17 январь, чоршанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 5 (7304)

Da'vat

Барча кашфиётлар ичида энг гўзали яхши тарбия олган инсондир.

ЭПИКТЕТ

ОҚСАРОЙДА УЧРАШУВ

Ўзбекистон Президенти Ислоҳ Каримовга М.Ломоносов номидаги Москва Давлат университетининг фахрий профессори унвони берилди

15 январь куни Оқсарой қароргоҳида бўлиб ўтган учрашув чоғида Москва Давлат университети ректори Виктор Садовничий Давлатимиз раҳбарига мазкур унвон дипломини тантанали равишда топширди. Мамлакатимиз Президенти бу унвонга Ўзбекистон-Россия муносабатларини ҳамда фан, таълим ва маданият соҳаларида ҳамкорликни ривожлантириш борасидаги буюк хизматлари учун сазовор бўлди.

Ислоҳ Каримов эътирофи ва кўрсатган хурмати учун москваллик олимларга миннатдорлик билдирди.

В.Садовничий Ўзбекистонда янги авлод тарбияси, таълим тизимини тубдан ислоҳ этиш борасида амалга оширилаётган ишлар россиялик олимлар, таълим соҳаси мутахассислари томонидан юксак баҳолаётганини таъкидлади. "Биз сизни келажак авлодлар учун катта ғамхўрликлар қилаётган давлат раҳбари сифатида алоҳида хурмат қиламиз, — деди у. — Хусусан, Ўзбекистонда сиз бошчилигинида ишлаб чиқилган Кадрлар тайёрлаш миллий дастури, ҳақиқатан ҳам, катта эътиборга молик ҳужжатдир". Россиянинг энг йирик

ўқув маскани бўлган Москва Давлат университети халқаро майдонда ҳам катта обрў-эътиборга эга. Шу боисдан университетнинг фахрий профессор эки докторлиги унвони дунё микёсида обрў қозонган илм-фан, маданият ва сиёсат арбобларига берилди. Мазкур илм даргоҳининг фахрий профессорлари рўйхатида оламга машҳур адиб И.Гёте, Ҳиндистоннинг биринчи Бош вазири Ж.Неру, АҚШ Президенти Б.Клинтон, Украина Президенти Л.Кучма каби машҳур шахслар борлиги бунинг ёрқин далилидир.

(ЎЗА)

М.АМИН (ЎЗА) олган сурат

JUMLADA JAHON

Ўзбекистон Республикаси Президенти, Куролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Ислоҳ Каримов "Ватан химоячилари кунини" муносабати билан Куролли Кучларимиз сафидаги барча аскарлар сержант, офицер ва генераллар ҳамда фахрийларга байрам табриги йўллади.

"Ватан химоячилари кунини" муносабати билан Ўзбекистон Республикаси муҳофаза, ички ишлар ва фавқулодда вазиятлар вазирликлари, миллий хавфсизлик хизмати, давлат chegarаларини химоя қилувчи ҳамда божхона қўмиталари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг алоҳида ўрнэк кўрсатган ходимларидан бир тўртинини мукофотлаш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони матбуотда эълон қилинди.

Португалияда бўлиб ўтган президентлик сайловлари якунига кўра, амалдаги президент Жорж Сампая асосий рақиб — социал демократлар етакчиси Феррейра ду Анаралга нисбатан 22 фоиз кўп, яъни 56 фоиз овоз тўплаб ғолиб чиққанлиги маълум бўлди.

Исроил ва Фаластин давлатлари вакиллари ўртасида ўтказилиши режалаштирилган навбатдаги музокаралар Исроил томони Фаластин мушториятининг бир қатор ҳудудларини камал қилишни тўхтатиш ҳақидаги ваъдасини бажаргани боис қолдирилди.

МДУ ОЛИМЛАРИ ЎЗБЕКИСТОНДА

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган М.Ломоносов номидаги Москва Давлат университети (МДУ) делегацияси Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига ташриф буюрди. Учрашувда олий таълим соҳасидаги алоқаларни қуқурлаштириш, ўзаро талабалар алмашуви тўғрисида сўз борди. Шу боис мазкур вазирлик ва университет ўртасида ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланди. Битимни Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазири С.Ғуломов ҳамда МДУ ректори В.Садовничий имзолади.

МДУ делегацияси Ўзбекистон ташқи ишлар вазири, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети ректори А.Комилов ҳамроҳлигида номи зикр этилган илм даргоҳига ташриф буюрди ва талабалар ҳамда профессор ўқитувчилар билан учрашди. Мулоқот чоғида Ўзбекистон ва Россия ўртасидаги иқтисодий алоқалар тобора ривожланиб бораётгани бўлса-да, таълим соҳасидаги ҳамкорлик бироз оқсаётгани, бундай сусткашликка барҳам бериш кераклиги кайд этилди. Хусусан, МДУ делегацияси раҳбари, университет ректори В.Садовничий, Ўзбекистоннинг илмий салоҳияти жуда юқори эканлигини ва олимларимиз дунё фани тараққиётига улкан ҳисса қўшиб келаятиганини айтиди. Мамлакатларимиз олий ўқув юрталари ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш эса бундай илмий имкониятларни янада кенгайтиради.

Россиялик меҳмонлар, шунингдек, Ўзбекистон Миллий университетида ҳам бўлиб, мазкур ўқув даргоҳи профессор-ўқитувчилари ва талабалари билан учрашув ўтказди.

(ЎЗА)

2001 yil — Onalar va bolalar yili

зилган тантанали йиғилишда таъкидланганларидек, "Болани гўдақлигидан ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан тўғри тарбиялашни, бу даврда замонавий медицина, педагогика, психология фанлари тавсияларини ҳар қайси оилада жорий қилиш, айниқса, зарурлигини тушуниб олишимиз лозим".

ни тортдилар. Яъни 6-7 ёшгача бўлган даврда бола жамики идрок қилинажак маълумотларнинг деярли ярмини қабул қилиб бўлади. Бу ҳолат тарбия жараёнига бевосита қандай таъсир қилади ва ушбу қонундан келиб чиқадиган бўлсақ, шахс тарбиясига аниқ шароитларда қандай ёндашув зарур,

лишга ундайди. Умуман, психик ривожланиш тушунчаси маъно ва моҳият жиҳатдан тараққиётнинг ҳар бир босқичида ҳам миқдор, ҳам сифат ўзгаришларни назарда тутати.

Масалан, боланинг гўдақлик даврини оладиган бўлсақ, шу даврдаёқ унга психик ривожланишнинг шундай нозик механизмлари ишга тушадики, бу нарса унинг онаси, катталар билан бўладиган муносабатлари асосида ҳаётини эҳтиётчи қондирилиши таъминланади. Бу даврда болада ташқи оламни билишни таъминловчи сезги, идрок жараёнлари ҳамда ҳаракатларни мувофиқлаштириш функциялари таъминланади. Энг муҳими, бу даврда болага яқинларининг меҳр-муруввати, эътибори жуда зарур бўлади. Утказилган психологик тадқиқотларнинг натижалари шунини кўрсатадики, маълум сабабларга кўра, онасидан қисқа муддатга ажралган боланинг руҳиятида бузилишлар содир бўлади ва бу

(Давоми 2-бетда)

МЕҲР ВА ЭЪТИБОР

бола парвариши ва тарбиясидаги муҳим омил

Шу муносабат билан қуйида бола тарбияси илк давридаги айрим психологик жиҳатларга эътиборни қаратмоқчиман.

"Соғлом авлод давлат дастури"нинг қабул қилиниши муносабати билан Президентимиз И.Каримов илмий нуқтаи назардан асосланган, ҳар бир ота-она учун амалий дастур бўлиши жоиз бўлган бир фикрга жамоатчилик диққати-

деган саволнинг ечими бугунги куннинг муҳим масалаларидандир.

Гап шундаки, бола дунёга келар экан, у бир қанча табиий эҳтиёж ва интилишлар билан туғилади. Кўзимизга мурғаккина бўлиб кўринган гўдақда ҳам яқинларига нисбатан шундай хиссий жиҳатдан боғлиқ эҳтиёжи мавжудки, бу инстинкт уни фойдалikka, яшашига, ташқи оламни би-

Saxovat

Тошкент вилоятининг Чиноз тумани ахли ўз маърифатпарварликларини мактабларга кўрсатилаётган эътиборларида намоён этишмоқда. Бунинг биргина мактаб биносининг қурилишида ҳам кўрса бўлади.

"Ўтган йили август ойида туманимиздаги 7-ўрта мактаб ўқувчилари учун 450 ўринли бино қурилиши бошлаган эдик, — дейди Чиноз туман халқ таълими бўлими mudiri Абдумалик Жиянбоев. — Бу-

ҳиссадорлик жамияти 500 минг сўм ва шу каби бошқа катор ташкилотлар ҳамда хусусий тадбиркорлар, оддий кишиларимиз маблағ ажратдилар. Бундан ташқари қурилиш материаллари билан ёрдам қилаётган шахсийқалб инсонлар ҳам бир талай. Хомиларининг ушбу беминнат ёрдамлари тўғрисида мактаб биноси пишиқ гилдан, за-

ҲАШАР ЙЎЛИ БИЛАН МАКТАБ ҚУРИЛМОҚДА

унга ҳомийлар томонидан ажратилган пул маблағларининг ўзиёқ етти миллион сўмдан ошиб кетди

гунги кунда қурилиш ишлари жуда қизгин кетмоқда. Таъкидлаш жоизки, бино тўлиқ ҳашар йўли билан қурилмоқда. "Ҳашар — элга ярашар" дейишади. Ҳақиқатдан ҳам ушбу ҳашар давомида элимизнинг уюшқонлиги, маърифатпарвар ва ҳимматли эл эканлигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Бугунгача бино қурилишига ажратилган пул маблағларининг ўзиёқ етти миллион сўмдан ошиб кетди. Бунинг учун Гузаробод ширкат хўжалиги бир миллион сўм, "Акс" фирмаси бир миллион сўм, "Бурсел" фирмаси 500 минг сўм, "Чиноздон"

монавий кўринишида, барча стандартларга мос равишда қурилмоқда. Бинони келаятган Наврўз байрамида тўла фойдаланишига топширишни мўлжаллаб турибмиз. Уйлайманки бу, қадимий, гўзал айёмимизда болаларимиз учун маърифатпарвар инсонлар томонидан муносиб соғва бўлади". Дарвоқе, ТХБ mudiri бу каби маърифатпарварлик ишлари чинозликлар учун биринчиси ҳам, охиригиси ҳам эмаслигини таъкидлади. Улар аввалдан кўрсатиб келаятган саховатларини бундан кейин ҳам мунтазам давом эттириш ниятида эканлар.

Иқром БҮРИБОВ

ДАСТЛАБКИ ТАДБИР

"Болалар", "Соғлом авлод учун", "Наврўз" жамғармаларининг Бухородаги бўлимлари мутасаддилари "Оналар ва болалар" йилга бағишланган дастлабки тадбирларини вилоят марказидан юзлаб километр олисдаги чорвачилик хўжаликларига сафар қилишдан бошладилар. Унинг ташаббускори вилоят ҳокимлиги бўлди.

— Ғиждувон, Пешку ва Ромитан туманларининг чўл худудидики "Қўқча", "Жингилди", "Кизил-равот" хўжаликларига истиқомат қилаётган аҳоли фарзандлари, нисбатан қийин шароитда ўқитган болаларимиз, ногиронлар, кўп болали оилаларга умумий қиймати 1,5 миллион сўмлик соғва-саломлар, озик-овқат ва кийим-кечаклар улашдик, — дейди Республика Болалар жамғармаси вилоят бўлими раиси А.Музаффаров. — Ҳар учала хўжалиқда ҳам оммавий-маданий тадбирлар уюштирдик. Элга дастурхон ёзилиб, ош тортилд.

Мазкур туманлар маданият уйлари ходимларидан таркиб толган ижодий гуруҳ концерт берди. Бухорода янги ташкил этилган Бўрон Ақобиров раҳбарлигидаги "Миллий кўнрақ дастаси" томошалари, айниқса, болақонлар мижриҳи томоша қилишди.

Жаҳонгир ИСМОИЛОВ, "Маърифат" муҳбири

Маълумки, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури мамлакатимизда таълим тизимини тўла ислоҳ қилишга қаратилгандир. Бугун юртимизда ўрта тахсус, касб-ҳунар таълими (ЎМҚХТ) тизимини ривожлантиришга, такомиллаштиришга алоҳида аҳамият берилаятганини янгидан барпо этилаётган ҳамда тубдан реконструкция қили-

Tahlil, ta'kid, taklif

дастур, у хаётга татбиқ этилиши жараёнида, амалиётда пайдо бўлган муаммолар сабаб янги гоғлар билан бойийди. Бу борада, аввало, Президентимиз И.Каримовнинг Олий Мажлисининг тўққизинчи сессиясида сўзлаган нутқларини сўзма-сўз қай-

ИСЛОҲОТЛАР САМАРАСИ БУГУНГА БОҒЛИК

ёҳуд жойларда академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ташкил этилишининг ўзига хос хусусиятлари

наётган академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари мисолида кўришимиз мумкин.

"Маърифат"нинг ўтган йил 4 ноябрь сониде "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни хаётга татбиқ этишнинг илмий тадқиқи масаласи юзасидан ўтказилган давра суҳбати чоп этилган эди. Ҳақиқатан ҳам "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" ўз оти билан

та кўриб чиқишимиз керак, деб уйлайман. Бу, айниқса, маълум ислухотни, "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"нинг хаётда қўлланишини тадқиқ қилаётган олимларимиз учун биринчи манбадир. Бунда таълим тизимининг ҳар бир бунгарида нима қилиш кераклиги, нималарга алоҳида эътибор бериш лозимлиги кўрсатади.

(Давоми 2-бетда)

СУНЬИЙ ИДРОК ЯРАТИЛАДИМИ?

Компьютер технологияси бўйича дунёда етакчи ўринларда турган "Ай-Би-Эм" компанияси мутахассислари томонидан Компьютер-брокер дастури яратилди. Янги дастур Интернет орқали ўтказилган илк синолда бир дақиқада миллионлаб олд-сотди келишувларини амалга оширади. Мутахассислар катта хотира ва тезкор қарор чиқарув тизимига эга бўлган Компьютер-брокер сунъий идрок яратиш борасидаги тадқиқот учун ҳам асос бўлиши мумкинлигини таъкидлашмоқда.

ХАЙРЛИ ТАЪҚИК

Белоруссиядаги барча тиббий муассасаларда яқиндан бошлаб чекиш бутунлай таъқиқлаб қўйилди. Хукумат қарорига кўра, бу таъқиқ нафақат шифокорларга, балки беморларга ҳам тегишлидир. Соғлиқни сақлаш ва тиклаш муассасаларида соғлиққа зиён келтирувчи нарсанинг таъқиқла-ниши мантиққа мувофиқдир.

Ўқилувчи ён дафтари

ХАРАКАТ — ХАЁТ ДЕМАК

Олимларнинг ҳисоб-китоблари-га қараганда, одам ўртача бир кунда 20 минг, бир йилда 7 миллион, 70 йил давомида эса 500 миллион қадам йўл юрар экан. Бу дегани, ўртача умр кўрган киши Ердан Ойгача бўлган масофани ёҳуд Ер шарини экватор бўйлаб ўн марта айланиб чиқишга тенг унсурини босиб ўтади.

УЗОҚ ЯШАШ СИРИ

Инсон асабларини асраш орқали ўз умрига умр қўшиши мумкин экан. Мутахассислар 119 йил умр кўриб "Гиннес рекордлар китоби"да қайд этилган америкалик Сара Кнаусс хонимни бунга мисол қилиб келтиришади. Айтишларича, бу аёлнинг хаёти энгил кечмаган, лекин, оғир-вазмин феълли бу аёлнинг асаблари жуда мустаҳкам бўлган ва ҳеч ким унинг жаҳлини чиқара олмаган.

МЕҲР ВА ЭЪТИБОР

бола парвариши ва тарбиясидаги муҳим омил

(Давоми. Боши 1-бетда)

нарсани унинг кейинги даврда ижтимоий муҳит ва одамларга муносабати, кўнглиши, она тилини ўзлаштиришига сезиларли салбий таъсир кўрсатади. Чунки айнан кўнглидаги она билан болалик бевосита илқ ва самимий муносабатлари, меҳрга йўғрилган "Алла"нинг бола томонидан идрок қилиниши унга факат ижобий таъсир кўрсатади. Демак, эндигина дунёга келган, ҳали мустақил юриш ёки ўз фикрини баён этиш лаёқатига эга бўлмаган фарзандга "ҳали ҳеч нарсага тушунмайдими", деган фикр билан қараш, унга бефарқ бўлиш нотўғри тарбиянинг бирламчи асосидир. Шунинг учун ҳам болага онаси, буvisи, отасининг ва қолаверса, акалари, оналарининг меҳр-муҳаббатлари жуда зарур.

Меҳр, эътибор бола ривожининг кейинги босқичларида ҳам ижобий натижалар беради. Меҳрга тўйинган бола тезроқ ўз она тилини ўзлаштиради, ўз "мени"ни ўзгалардан тезроқ ажратади, муомала ва мулоқотда самимий, босиқ, она-она томонидан бериладиган ҳар қандай кўрсатмалар ва тарбиявий таъсирларни қабул қилишига мойил бўлади. Чунки, психологларнинг фикрича, бола онгда ўз "мени" ҳақидаги тасаввурининг бўлиши ва ундан боланинг розилиги унинг интеллектуал салоҳияти ошиши, фаҳм-фароситининг ва барча ҳаётий зарур психик жараёнларининг (масалан, предметларни тўғри ва аниқ идрок этиш, кўрган ва ҳис этган нарсалар мазмунини ихтиёрий тарзда эслаб қолиш, диққатини кераклик объектларга эркин йўналтира олиш каби) муваффақиятли кечилиши таъминлайди. Демак, ушбу омил боладаги коммуникатив қобилиятларни ўстирибгина қолмай, балки унга инсонларга нисбатан жонли қизиқиш, улар фикрларидан баҳраманд бўлиш, яъни бола ақлининг тақдир қилиш, ўз-ўзи ҳақида тўғри тасаввурларга эга бўлишига ёрдам беради. Кузатишларнинг кўрсатишича, ана шундай имконияти бўлмаган бола боғча боргандан кейин тарбиячи билан ҳам, тенгқурлари билан ҳам тил топишиб кетишига қийналади, тортинадди, бундан ташқари, асабийлашганлиги сабабли иштакиси бўғилади, ёмон овқатланади, оқибатда миёсига етарли озуқа етиб бормганидан ақлий жараёнлар ҳам сусадди, ҳаттоки, асаблари таранглигидан урушқоч, агрессив бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам бо-

ланинг 3 ёшгача бўлган даврида оиладаги мулоқот муҳити катта аҳамиятга молик омилдир. Айни боғча ёши, яъни 3 ёшдан 6-7 ёшгача бўлган давр боланинг психик ривожланишидаги сифат ўзгаришларининг янада тақомиллашуви даври. Бу даврда болада ижтимоий муҳитга мослашув, жамиятдаги ўз ўрнини топиш, ҳаёт талабларига кўникиш рўй беради. Тажрибаларда турли шаклдаги фигураларни кўрсатиб, бола кўз қорачигининг ишлаш хусусиятини махсус электр асбоблари ёрдамида қайд қилиш шунинг кўрсаткичи, бола кўрсатилган шакл ёки фигуранинг барча қирраларини яқинлигича кўра оларкан. Бунинг моҳияти шунки, айни шу даврда болани ўқитиш мумкин ва лозим. Бундан ташқари, айни шу даврда бола тинмай саволлар бериб, катталарга мурожаат қилаверади. Бу унинг тафаккур қилиш, фикрлаш жараёнларининг ривожланиши учун қулай фурсат. Қизиқиш шундаки, соғлом мулоқот муҳитида, она-онаси ва тарбиячиларнинг эътиборига тўйиниб катта бўлаётган боланинг ўша шакллари идрок қилиши билан ёлғиз кўла ўсган ёки она меҳрига тўймаган болалар идрокда фарқ бўлиши аниқланди. Биринчи гуруҳ шакллнинг барча қирраларини идрок қилиб, кўз билан гўёки "ўқисалар", иккинчи гуруҳ уни айқаш-уйқаш тарзда нотартиб чиқишлар воситасида кўради. Демак, ташқи оламни тўғри ва тўла маънода билиш ва шу йўл билан дунёқарошни шакллантириш учун ҳам яхши муомала ва эътиборлик муҳити зарур.

Агар бола қалбда пайдо бўладиган саволларга ўринли, жўяли, тушунарли жавоб ололмаса, унинг руҳиятида муаммолар пайдо бўлади: у яна тортиқоч, атрофдаги ҳодисаларга бефарқ, инсон тақдирига лоқайд бўлиб ўсаверади. Инсон омили, ўзгаларнинг бола тақдирини ва уй-яши ва солиқ амалларга тақдир қилиш, ўз-ўзи ҳақида тўғри тасаввурларга эга бўлишига ёрдам беради. Кузатишларнинг кўрсатишича, ана шундай имконияти бўлмаган бола боғча боргандан кейин тарбиячи билан ҳам, тенгқурлари билан ҳам тил топишиб кетишига қийналади, тортинадди, бундан ташқари, асабийлашганлиги сабабли иштакиси бўғилади, ёмон овқатланади, оқибатда миёсига етарли озуқа етиб бормганидан ақлий жараёнлар ҳам сусадди, ҳаттоки, асаблари таранглигидан урушқоч, агрессив бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам бо-

ланинг 3 ёшгача бўлган даврида оиладаги мулоқот муҳити катта аҳамиятга молик омилдир. Айни боғча ёши, яъни 3 ёшдан 6-7 ёшгача бўлган давр боланинг психик ривожланишидаги сифат ўзгаришларининг янада тақомиллашуви даври. Бу даврда болада ижтимоий муҳитга мослашув, жамиятдаги ўз ўрнини топиш, ҳаёт талабларига кўникиш рўй беради. Тажрибаларда турли шаклдаги фигураларни кўрсатиб, бола кўз қорачигининг ишлаш хусусиятини махсус электр асбоблари ёрдамида қайд қилиш шунинг кўрсаткичи, бола кўрсатилган шакл ёки фигуранинг барча қирраларини яқинлигича кўра оларкан. Бунинг моҳияти шунки, айни шу даврда болани ўқитиш мумкин ва лозим. Бундан ташқари, айни шу даврда бола тинмай саволлар бериб, катталарга мурожаат қилаверади. Бу унинг тафаккур қилиш, фикрлаш жараёнларининг ривожланиши учун қулай фурсат. Қизиқиш шундаки, соғлом мулоқот муҳитида, она-онаси ва тарбиячиларнинг эътиборига тўйиниб катта бўлаётган боланинг ўша шакллари идрок қилиши билан ёлғиз кўла ўсган ёки она меҳрига тўймаган болалар идрокда фарқ бўлиши аниқланди. Биринчи гуруҳ шакллнинг барча қирраларини идрок қилиб, кўз билан гўёки "ўқисалар", иккинчи гуруҳ уни айқаш-уйқаш тарзда нотартиб чиқишлар воситасида кўради. Демак, ташқи оламни тўғри ва тўла маънода билиш ва шу йўл билан дунёқарошни шакллантириш учун ҳам яхши муомала ва эътиборлик муҳити зарур.

Агар бола қалбда пайдо бўладиган саволларга ўринли, жўяли, тушунарли жавоб ололмаса, унинг руҳиятида муаммолар пайдо бўлади: у яна тортиқоч, атрофдаги ҳодисаларга бефарқ, инсон тақдирига лоқайд бўлиб ўсаверади. Инсон омили, ўзгаларнинг бола тақдирини ва уй-яши ва солиқ амалларга тақдир қилиш, ўз-ўзи ҳақида тўғри тасаввурларга эга бўлишига ёрдам беради. Кузатишларнинг кўрсатишича, ана шундай имконияти бўлмаган бола боғча боргандан кейин тарбиячи билан ҳам, тенгқурлари билан ҳам тил топишиб кетишига қийналади, тортинадди, бундан ташқари, асабийлашганлиги сабабли иштакиси бўғилади, ёмон овқатланади, оқибатда миёсига етарли озуқа етиб бормганидан ақлий жараёнлар ҳам сусадди, ҳаттоки, асаблари таранглигидан урушқоч, агрессив бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам бо-

ланинг 3 ёшгача бўлган даврида оиладаги мулоқот муҳити катта аҳамиятга молик омилдир. Айни боғча ёши, яъни 3 ёшдан 6-7 ёшгача бўлган давр боланинг психик ривожланишидаги сифат ўзгаришларининг янада тақомиллашуви даври. Бу даврда болада ижтимоий муҳитга мослашув, жамиятдаги ўз ўрнини топиш, ҳаёт талабларига кўникиш рўй беради. Тажрибаларда турли шаклдаги фигураларни кўрсатиб, бола кўз қорачигининг ишлаш хусусиятини махсус электр асбоблари ёрдамида қайд қилиш шунинг кўрсаткичи, бола кўрсатилган шакл ёки фигуранинг барча қирраларини яқинлигича кўра оларкан. Бунинг моҳияти шунки, айни шу даврда болани ўқитиш мумкин ва лозим. Бундан ташқари, айни шу даврда бола тинмай саволлар бериб, катталарга мурожаат қилаверади. Бу унинг тафаккур қилиш, фикрлаш жараёнларининг ривожланиши учун қулай фурсат. Қизиқиш шундаки, соғлом мулоқот муҳитида, она-онаси ва тарбиячиларнинг эътиборига тўйиниб катта бўлаётган боланинг ўша шакллари идрок қилиши билан ёлғиз кўла ўсган ёки она меҳрига тўймаган болалар идрокда фарқ бўлиши аниқланди. Биринчи гуруҳ шакллнинг барча қирраларини идрок қилиб, кўз билан гўёки "ўқисалар", иккинчи гуруҳ уни айқаш-уйқаш тарзда нотартиб чиқишлар воситасида кўради. Демак, ташқи оламни тўғри ва тўла маънода билиш ва шу йўл билан дунёқарошни шакллантириш учун ҳам яхши муомала ва эътиборлик муҳити зарур.

Агар бола қалбда пайдо бўладиган саволларга ўринли, жўяли, тушунарли жавоб ололмаса, унинг руҳиятида муаммолар пайдо бўлади: у яна тортиқоч, атрофдаги ҳодисаларга бефарқ, инсон тақдирига лоқайд бўлиб ўсаверади. Инсон омили, ўзгаларнинг бола тақдирини ва уй-яши ва солиқ амалларга тақдир қилиш, ўз-ўзи ҳақида тўғри тасаввурларга эга бўлишига ёрдам беради. Кузатишларнинг кўрсатишича, ана шундай имконияти бўлмаган бола боғча боргандан кейин тарбиячи билан ҳам, тенгқурлари билан ҳам тил топишиб кетишига қийналади, тортинадди, бундан ташқари, асабийлашганлиги сабабли иштакиси бўғилади, ёмон овқатланади, оқибатда миёсига етарли озуқа етиб бормганидан ақлий жараёнлар ҳам сусадди, ҳаттоки, асаблари таранглигидан урушқоч, агрессив бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам бо-

Васила КАРИМОВА, психология фанлари доктори, Республика "Оила" илмий-амалий Маркази директори

(Давоми. Боши 1-бетда)

тиб ўтилган. Юртбошимиз миллий дастурни амалга оширишда энг қийин, мураккаб масала — янги турдаги уч йиллик ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув юртларини ташкил этиш ва таълимнинг ушбу босқичида фарзандларимизни илмга ва касбга ўргатиш эканлигини таъкидлаб ўтган эдилар. Негаки, бу бундан мамлакатимиз таълим тизимида таълимнинг янги ўзгаришлар, ислохотлар таътиб этилмоқда. Академик лицей ва касб-хунар коллежлари халқ педагогикаси аъёнларини ва янги педагогик технологияларни муассаслаштириб таълим берадиган ўқув юртлари бўлиши лозим. Шундангина ўқувчиларга чуқур билим бериш, касбга мукамал ўргатиш мумкин. Айни пайтда республикамизда гўзал қилиб қурилган ёки таъмирдан чиқарилган ўқув касб-хунар коллежлари ёки академик лицейларни қўришимиз мумкин. Ҳозирги замон техникаси билан жиҳозланган ўқув хоналари, лабораториялар, ишлаб чиқариш устандалари минглаб фарзандларимиз илм ва касб сирларини ўрганмоқдалар. Лекин сир эмас, баъзи сабабларга кўра айрим жойларда қурилиш, таъмирлаш ишлари оқсамокда. Ҳукуматимиз бошланғич таълим тизимини янада яхшилашга қадар синф хоналари, лабораториялар тўлалигича жиҳозланганда ушбу таълим тизимидаги ислохотлар янада яхшироқ бўлиши мумкин. Сабаби қандай бўлишидан қатъи назар (ахтимиол, сабаб узрлидир) ўқув жараёни, илм, касб ўрганиш жараёни зийн кўрмоқда. Академик лицей ёки касб-хунар коллежи мақоми ўқув юрти тўла реконструкция қилиниб, ўқув хоналари лабораториялар, устандалар тўлиқ жиҳозлангандан сўнггина берилса маъқул бўларми? Шунингдек, реконструкция қилиш де-

гани, бор янги нарсани яна янгилаш дегани бўлмаса керак, чунки давлат маблағини тийинишга керакли жой-гагина сарфлаш лозим. Мен ҳозиргача Шеробод академик лицейининг 1996 йили ишга туширилган биносини, 1999 йилда яна бошқатдан реконструкция қилинганини тушуна олмайман.

Бугунги кунда академик лицейларга иқтидорли, касб-хунар коллежларига эса аниқ касбга мойил йигит-қизларимизни жалб этиш ҳам муҳим жараён. Бунда ўрта мактаблардаги касбга йўналтириш ишларининг сифати ва

чунки "узок қишлоқларда яшовчи ота-оналар фарзандларини ўз бағрида олиб қолишни истайдилар". Бу табиий ҳол, эеро ҳали баалоғатга етмаган фарзанд учун, аввало, ота-она ўз масъулигини ҳис қилади. Бу энди ўсиб келаётган ёш организм (оилавий шароит, мунтазам ва сифатли овқатланиш ва ҳоказо) учун ҳам ўта муҳимдир.

Ҳўш, айни дамда биз шунга эришявми? Узок қишлоқларда ишга тушириладиган таълим масканлари ана шу талабларга жавоб берадиларми? Ҳўшларда бир-бирига яқин йўналишдаги касб-

колежларининг универсал, яъни кўп тармоқли бўлиши мақсадга мувофиқдир.

2005 йилга бориб, Сурхондарё вилоятида 7 та академик лицей ва 128 та касб-хунар коллежи фаолият кўрсатади. Ўрта мактабнинг 9-синфини битирувчиларнинг кўпчилиги касб-хунар коллежларига жалб этилса, ўқувчиларнинг тахминан 10 фоизи, академик лицейларда ўқийдилар. Аммо уларнинг ҳаммаси ҳам ўз уйи яқинидаги академик лицейда ўқиш имкониятига эга бўлмастлиги аниқланмоқда. Чунки вилоятимизда 14 та туман ва бит-

тажриба тарихида академик лицей гуруҳларини очиш мақсадаги мувофиқ бўлар эди. Бундай гуруҳлар йўналиши ҳозир мавжуд касб-хунар коллежлари йўналишига мос бўлса, янаям яхши. Масалан, қишлоқ ҳўжалиги ёки тиббиёт йўналишидаги касб-хунар коллежларида академик лицейнинг табиий фанлар, саноат ёки транспорт, алоқа йўналишидаги коллежларда аниқ фанлар, педагогика (ижтимоий-иқтисодий) йўналишидаги коллежларда ижтимоий-гуманитар ёки ҳорижий филология йўналишларидаги гуруҳлар ташкил этилса бўлади. Миллий дастурда "янги турдаги билим юртлари ўша ҳудудларнинг маданий-маънавий марказига айланиши лозим" дейилган. Давлатимиз раҳбари таъкидлаганларидек: "Миллий гоё ва истиқлол мафқураси юртимизда яшаётган барча кишиларнинг маънавий бойлигига, дунёқаролининг негизига айланишига эришиши биз учун энг асосий мақсаддир". Шундай экан, янги илм масканларидаги ўқув хоналари дарслардан сўнг маҳалла, кишлоқ ахли учун "Миллий истиқлол гоёси ва маънавият асослари"дан дарсхона бўлса, нимаси ёмон? Бу бир томондан мавжуд жиҳозлардан унумли фойдаланиш бўлса, иккинчидан, илм даргоҳи ютуқларини тарғиб қилиш йўлидир (масалан, кейинги йилда ушбу масканда ўқишга талабгорларнинг кўпроқ бўлиши).

XXI асрнинг бошида академик лицей ва касб-хунар коллежларининг биринчи қалдирғочлари учирма бўладилар. Уларнинг билимига, касб маҳоратига қараб ўқувчиларнинг муҳандис-педагогларнинг меҳнат лаёқати ва савиясига баҳо берилади.

Норбой СУЛТОНОВ, Сурхондарё вилояти ўқув касб-хунар академик лицейлари бўлими бошлиғи

ИСЛОҲОТЛАР САМАРАСИ БУГУНГА БОҒЛИҚ

ёхуд жойларда академик лицей ва касб-хунар коллежлари ташкил этилишининг ўзига хос хусусиятлари

натижасини кўраемиз. Маълумки, мактаблар ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари юқори малакали ўқитувчиларга доимо муҳтож бўлиши аниқ. Бунга қўшимча равишда Давлат тест маркази қошидаги аттестация бошқармаси мутахассислари ўтказатган синовлар муаллимларимизнинг бир қисми ҳозирги замон талабларига жавоб бера олмаслигини кўрсатмоқда. Демак, умумий ўрта ҳамда олий таълим тизимларидаги ислохотлар ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимидаги ислохотлар билан узлуксизликда олиб борилиши зарур.

Президентимиз таъкидлаб ўтганларидек: "Миллий дастурни амалга оширишнинг иккинчи мураккаб томони шундаки, бунда ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос географик, этник хусусиятларидан ва ахтимиолдан келиб чиқиб, болаларнинг ота-оналари бағрида ўқиш, касб-хунар эгаллаши таъминланади",

хунар коллежлари ташкил этиладиган бўлса, уларда тайёрланган кадрларни иш билан таъминлашда жуда жиддий муаммолар пайдо бўлмайди? Яъни бир ҳудудда қишлоқ ҳўжалиги, қурилиш, тиббиёт, педагогика ёки бошқа биргина йўналишдаги касб-хунар коллежи бўлса, ўша ҳудудда юқорида таъкидланган йўналишлардаги касб эгаларига меҳнат бозорида талаб вақти келиб олиб ёки тушиб кетади. Бу эса ишсизлик, ўқишга сарфланадиган маблағнинг беҳудуга кетиши ва ҳоказоларга олиб келади. Демак, мазкур соҳада прогноз, статистика ва маркетинг хизмати фаол ишлаши даркор. Ўқувчиларнинг иқтидорли қатлағи, улардаги мойиллик қайси соҳаларда устуң, ўша ҳудудга қайси касб эгалари кўпроқ керак, деган саволларнинг доимо аниқ жавоби бўлмоғи лозим. Шунинг учун ҳам айрим ҳудудлардаги касб-хунар

та шаҳар бор, демак, ҳар икки туманда 1 та академик лицей фаолият кўрсатади. Аммо қишлоқдаги аҳолининг ўзига хос хусусиятлари, у ердаги коммуникатив ва транспортнинг ҳолати, жуғрофий жойлашиши, қолаверса баалоғатга етмаган ўғил-қизларнинг организмидagi анатомик ва физиологик хусусиятлар узокқа қатнаб ўқишда бир талай муаммоларни тугдиради. Масалан, Бойсун туманидан академик лицейда ўқишни хоҳловчи ўқувчилар 100-150 километр йўл босиб, қўшни туманга қатнаб тахсил олишлари осон бўлармикин? Кўп болани, кам даромадли оилалар аҳоли ортиқча йўл ва бошқа харажатларни кўтари олмайди.

Бизнингча, ҳар бир туманда биттадан академик лицей ташкил этиладиган давр келгунга қадар аҳолининг талабларини инобатга олиб (бу ерда маркетинг, прогноз-статистика хизмати фаоллик кўрсатиши лозим), энг яхши касб-хунар коллежларида,

ИЖОДКОРЛИК, ИЗЛАНУВЧАНЛИК САМАРАНИ БЕЛГИЛАЙДИ

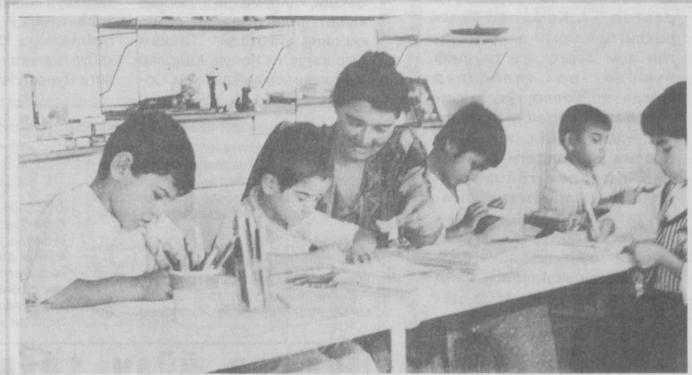
Миллий истиқлол гоёсини мактаб ўқувчилари, ёшларимиз қалбига теранроқ синдириш, улар дунёқарошида она-юртимизга муҳаббат, халқимизга садоқат тўйгуларини шакллантириш бугун халқ таълими ҳодимлари зиммасидаги долзарб вазифадир. Яқинда Андижон вилояти педагог ҳодимлар малакасини ошириш институтида бўлиб ўтган семинар-кенгашда шу масала муҳокама қилинди.

Мактабларнинг "Миллий истиқлол гоёси ва маънавият асослари" фани ўқитувчилари, шаҳар ва туманлар халқ таълими бўлимларининг маънавият масалалари бўйича мутахассислари тақлим этилган анжумани вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи вазифасини бажарувчи А.Аҳмедов очиб, "Миллий истиқлол гоёси ва маънавият асослари" фанини ўқитиш юзасидан бугун амалга оширилиши лозим бўлган муҳим вазифалар ҳақида гапирди.

ВПХМОН "Маънавият ва қўшимча таълим" бўлими бошлиғи О.Алибеков "Миллий истиқлол мафқураси — миллат келажакнинг пойдевори" мавзусида маъруза қилди. Ҳўжаобод тумани халқ таълими бўлими ва таълим муассасаларида олиб бериладиган ишларга бағишланди. Миллий истиқлол гоёсини она тили ва адабиёти дарсларида ўқувчиларга етказиш тажрибаси юзасидан Асака туманидаги 15-ўрта мактаб ўқитувчиси М.Мўминов маъруза қилди.

Амалий-услубий семинар қатнашчилари мафқуравий, маънавий-маърифий ишлар юзасидан ўзаро очик мулоқот ўтказдилар.

О. СИДДИКОВ
Андижон вилояти

Шахрисабз "Яшил шаҳар" дейдилар. Ўз юртининг гўзал, яшил манзаралари, ширин-шакар мевалари суратини оппоқ қоғозларга ақ эттиришни ўртаги Шахрисабз туманидаги 47-мактабга тарбия муассасаси услубчиси Озода Сатторованинг семимли машғулотига айланган. Озода Сатторова ўтган 2000 йилда "Йил тарбиячиси" кўрик-танловда I ўринни эгаллади. Суратда: болалар ўз боғча опасининг топшириқларини бажонидил бажаришмоқда. Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган сурат

Ўқувчиларнинг ҳуқуқий маданиятини шакллантириш нималарга боғлиқ?

чига ўз шахсий фикрини айтиш ҳуқуқи борлигини англашди. Биз ёшларнинг ҳар қандай вазиятда ҳам инсон қадр-қимматини ҳурмат қилишнинг муҳимлигини, нима учун Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган қонунларни билиш зарурлигини англашларига ёрдам беришимиз шартдир. Шунингдек, ҳуқуқий маданият тарихан аста-секин шаклланган ижтимоий воқеали эканлигини, ҳар бир фуқаро эса ҳар бир масалада қонунарга суяниб иш олиб боришларини тушуниришимиз лозим бўлади. Агар биз ўқувчиларнинг ҳақиқатан ҳам қасос олиш қонуни томонидан таъқиқланганини тушуниб олишларини истасак, уларга фикрлаш учун вақт ажратилиши, англаб олишларига имконият беришимиз керак. Масалан, 5-мавзуда "инсонийлик чегарасидан ташқарида" ўта шафқатсизлик, жумладан қасос ҳақида гапирилади, яъни фильм орқали турли мамлакатларда содир бўлаётган воқеа-ҳодисаларни ўқувчилар кўз ўнгига намойён қилиб, қуйидаги саволларни ўртага ташлаш, яъни:

- 1) Гуноҳнинг давоси нима?
- 2) Ноқобил фарзанд нимага ухшайди?
- 3) "Иймон" деганда нима тушуналади ёки саволлар орқали ўйин-топиш-

ни муҳокама этишда ўқитувчи ўқувчиларга, қасосга фақат қонуни қарши қўйиш имкониятини тушунишга ёрдам бериши лозим. Буларни "эркинлик қонун сояси остидагина яшайди" деган тушунча орқали кўрсатиб ўтиш ҳам муҳимдир. Шу ерда ўқувчиларга қуйидаги саволни бериб ўтиш лозимдир, яъни ҳўш, ўқувчилар айтинг-чи, Женева конвенциялари ва қўшимча баённомалар ҳақида биласизми? Ўқитувчи бу ҳақда ўқувчиларга тўла маълумот беради.

Агарда ўқувчилар ўз ҳаётларининг қайсидир босқичида қийин ҳолатларга дуч келишса, улар бу тушунча-билимлардан келиб чиқиб, тўғри қарор қабул қила олишлари керак. Мана шундай мавзулар орқали ўқувчиларга бу мураккаб дунё ҳақида нималарни билишимиз керак эканлиги аён бўлади. Умуман бу фан ҳақида фикр билдирадиган бўлсак, у Ўзбекистоннинг бой тарихий-маданий меросига асосланган. Унда ўқувчиларга атроф-муҳитни тушуниш ва жамиятда ўз ўрнини топиш мақсадида аниқроқ йўналтирилган янги гоёлар мавжуд.

Шоира ЮНУСОВА, Жиззах шаҳридаги 10-ўрта мактабнинг тарих-ҳуқуқ фани ўқитувчиси

ТАБИАТГА ОШИНО БОЛАЛАР

Соғлом авлод йили ўз ниҳоясига етаётган бугунги кунда боғчалардаги ахвол қандай? Нури келажакимиз бўлган жажжи болажонларимизга қандай шарт-шароитлар яратилган?

Мазкур саволларга жавоб топиш мақсадида пойтахтимизнинг Чилонзор туманида жойлашган 534-болалар боғчасига ташриф буюрдик. Масканда 14 та гуруҳ мавжуд бўлиб, уларда 320 дан ортиқ жажжи ўғил-қиз тарбияланаётди. Мазкур кичкинтойлар гулшанида барча шароит яратилган. Болажонлар ҳаётида му-

ҳим босқич ҳисобланган тўғрақлар мунтазам фаолият кўрсатаётди. Инглиз тили, рус тили, миллий рақс, "Сехрли игнача" ҳамда табиатга муҳаббат руҳида тарбиялаш мақсадида "Экология" тўғрақлари шулар жумласидандир.

— Таълим-тарбия жараёнида халқимизнинг бой маънавий хазиналарини кичкинтойларимиз қалбига эртақлар, ўйинлар, қўшиқлар орқали синдиришга ҳаракат қилаёмиз, — дейди болалар боғчаси мудираси Паризод Султонова. — Болажонлар билан турли

мавзуларда уюштирилаётган эрталикларга ота-оналар ҳам тақлим этилади. Мақсадимиз, болакайларни мурғаклик давриданок эркин фикрлашга ҳамда уни жамоатчилик ўртасида дадил айта билишга ўргатиш.

Мудира П. Султоновдан ҳозирги пайтда улар учун муаммо бўлиб турган масалалар ҳақида сўраганимизда, у боғчада компьютер йўқлигини, агар унга эга бўлмаса болажонлар компьютер сабоқларидан баҳраманд бўлар эди, деган фикрни билдириди.

Ҳа, болалар боғчасининг жонқуяр ҳодимлари

деганларидек, боғчада тиббий хизмат намунали йўлга қўйилган. Болажонлар вақти-вақти билан тиббий кўрикдан ўтказиб турилади. Яқинда боғчада футбол қуриб битказилди.

Мудира П. Султоновдан ҳозирги пайтда улар учун муаммо бўлиб турган масалалар ҳақида сўраганимизда, у боғчада компьютер йўқлигини, агар унга эга бўлмаса болажонлар компьютер сабоқларидан баҳраманд бўлар эди, деган фикрни билдириди.

Ҳа, болалар боғчасининг жонқуяр ҳодимлари

мурғак қалблар тарбияси билан сидқидилдан шугулланаётганликлари боғчадаги шарт-шароитлар ва ота-оналарнинг билдирадиган миннатдорчилигидан аён бўлиб турибди. Юртимизнинг ёрқин келажакни бўлган болажонларини янада яхшироқ тарбиялаш учун нима керак бўлса аямаслигимиз лозим. Чунки миллатнинг саодати, давлатнинг тинч ва фаровон бўлиши ёшлар тарбиясига боғлиқдир.

Умида БОЛЛИЕВА

Истеъдодли шоир ва давлат арбоби Қул Убайдийнинг ҳаёти ҳамда бой адабий мероси кўпдан буюн ўз тадқиқотчиларини кутмоқда эди. Ёш адабиётшунос олим Муҳаммаджон Абдуллаев яқинда шоир ҳақида катта илмий тадқиқотини поёнига етказди ва Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институтининг ихтисослашган илмий кенгашида номзодлик диссертациясини муваффақият билан ёқлади. Муҳаммаджон бу тадқиқотида Яссавий-Убайдий адабий муносабатларига ҳам маълум ўрин ажратган бўлиб, унинг бу мавзуда мулоҳазалари гоъят эътиборга лойиқдир.

Ҳурматли газетехонар, Сизнинг ҳукмингизга ҳавола этилаётган ушбу мақола ёш олимнинг катта меҳнатидан бир зарра.

Абдуқодир ҲАЙИТМЕТОВ, филология фанлари доктори, профессор

Урта Осиё маданият ва адабий ҳаёти тарихида сезиларли эл қолдирган Убайдийнинг тўлиқ номини тарихчилар Убайдуллоҳон ибн Маҳмуд Султон ибн Абулхайрон деб кайд этганлар.

Будоқ Султондан икки фарзанд дунёга келган. Биринчиси — Муҳаммад Шайбонийхон, иккинчиси эса Маҳмудхон эди.

Убайдий ана шу Маҳмуд Султоннинг фарзанди бўлиб, 1487 йилда (хижрий 892 сана) таваллуд топган.

Убайдий таваллуд топганда, отаси Маҳмудхон пир ва устози Носриддин Убайдуллоҳ Хожа Аҳрорга чақалоқча ном қўйиб беришни илтимос қилади. Хожа Аҳрор унга илтифот қилиб, ўз номини берган.

Убайдийнинг ёшлик йиллари кўпроқ Бухорода ўтган. У отасининг ёлғиз фарзанди бўлганлиги тарихий манбаларда ва шоирнинг шеърларида ишоратлар бор:

Эл, кўплуки кўзга неча илғайсиз,

Ёлғиз кишидан ҳам нега кесилгайсиз.

Ёлғиз деб уни кесилгайсиз онданким,

Ёлғизнинг эрур ёри Худо, билгайсиз.

Убайдий ўз даврининг энг етуқ олимларидан таълим ва тарбия олади. Араб ва форс тилларини кўп билан ўқиб, шеър ёзиш даражасида ўзлаштиради.

Убайдий ҳақида Мирзо Хайдар ўзининг машҳур "Тарихи Рашидий" асарини илм-фан етишган камолоти билан таърифлаб, шундай деган эди: "... У (Убайдий) ёшлигидан барча фазилатлар билан беъзаган. Шу боис ҳам у 7 хил ҳусниҳада қалам юритади, айниқас насх хатини ҳаммадан яхши ёзарди. "Каломуллоҳ" - дан бери нуска кўчириб, Харамайни Шарифий (Маққа ва Мадина)га жунатган эди. Муслиқ илмида ва ашулада моҳир эди".

Шунга яқин ёки ўхшаш зикрлар бошқа тарихий, илмий адабиётларда ҳам мавжуд. Убайдий умри давомида кучининг анча қисмини сиё-

сий ва ҳарбий курашларга сарфлаган бўлса-да, илм, адабиёт, айниқас шеърят ривож учун ҳам ўзининг барақали улушини қўшган.

Унинг бизгача етиб келган араб, форс ва ўзбек тилларида

"У ЎЗИ ИСТАГАН КИШИЛАРИГА ҲИҚМАТ БЕРУР"

ёзилган шеърларидан ташқил топган энг катта мажмуъаси 695 саҳифалик "Қулиёғни" бўлиб, 900 дан зиёд рубоий, 330 га яқин ғазал ва бошқа жанрлардаги ижоди мана шу китобда тўланган.

Ахмад Яссавийнинг "Девони ҳикмат" асари ўзбек адабиётида, ҳусусан, Яссавий мактаби шоирлари ижодида ҳикматнавислик аъёнасининг муваффақият билан давом топишини таъминлаган диний, тасаввуфий мажмуъадир. Яссавийдан кейин ўйлаб шoirлар ҳикмат шаклида қалам тебратган бўлсалар-да, улар орасида ўзига ўхшайдиган ютуқларни қўлга киритганлари жуда кам бўлган. Фитрат домла, Ахмад Яссавий, Сулаймон Божиргонийдан ташқари ҳикмат жанрида унумли ижод қилган бир қанча шоирларнинг (Хуббий, Шамс, Иқоний, Қул Шароф, Фақирий) номларини кўрсатиб ўтган, шулар орасида Қул Убайдий ҳам бор.

Фитрат домла ана давом этиб, "Қул Убайдий", "Убайдий", "Убайдуллоҳ", тахалуслари билан ҳикматлар ёзган адам бизнинг фикримизга, машҳур ўзбек жони Убайдуллоҳондан бошқа киши эмас, дейди. Дарҳақиқат, Фитрат домла таъминда янглишмаганлар ва кейинчалик Убайдуллоҳоннинг Буxorдан топилган девони унинг фикрлари тўғрисидаги тўла тасдиқланган эди.

Шайбонийларнинг Мовароуннахрга кириб келиши ва бадъий ижод билан шуғулланганлари туфайли Яссавий шахсияти ва ижоди

Yangi tadqiqot

диётига қизиқиш қайта жонланибгина қолмасдан, унинг ҳикматнавислик аъёнасини давом топтириш тамойили ҳам бошланган эди. Бу эъзу ҳаракатнинг бошида Убайдуллоҳон (Убайдий) турарди.

У бир шеърда Ахмад Яссавий ҳақида шундай дейди:

Барча машойиҳлар сарвари Хожа Ахмад Яссавий, Сонсиз муридлар раҳбари Хожа Ахмад Яссавий, Хизр отанинг ҳамроҳи, огоҳларнинг огоҳи, Оллоҳ зикри ҳамдами, барча валийлар аъзми...

Ушбу парчадаги "барча машойиҳ сарвари", "огоҳларнинг огоҳи", "барча валийлар аъзми" каби иборалар ҳам Убайдийнинг Хожа Ахмад Яссавийга ҳурмат ва эҳтиромни нақадар юксак бўлганини кўрсатиб турибди.

Убайдий ҳикмат жанрида ижод қиларкан, биринчи гада, албатта, Ахмад Яссавий таърибаларига суюнган ва уларни маълум даражада ривожлантиришга уринган.

Шунинг учун Убайдий ҳикматлари орасида бевосита Яссавий таъсирида ёзилган ёки маъно ва оҳанг жиҳатидан уларга ўхшаш шеърлар тез-тез учрайди. Бундай шеърлар гоъвий-бадъий аҳамиятидан ташқари ўзига хос тарихий қилмабта ҳам эга десак, хато бўлмайди. Чунки Убайдий Яссавий ҳикматларини асл шаклида ўқиган ва улардан таъсирланган, дейишга етарли асос бор. Ахмад Яссавий ҳикматларидан бирида бундай дейилади:

Бешак билинг, бу дунё барча элдин ўтаро, Барча элдин ўтаро, деб тутадаи.

Маълумки, Ахмад Яссавий ҳикматлари бармоқ вазида битилган. "Девони ҳикмат" да арузда ёзилган шеър намуналари ҳам учрайди. Бирок айрим тадқиқотчилар бундай ҳикматлар Яссавийга мансуб эканлигини шубҳа билан қарайдилар. Бу масалга ҳам кенгроқ қараш лозимга ўхшайди. Бундай деишининг боиси шунки, Убайдий девонидан Яссавийнинг айнан арузда яратилган ҳикматларига ўхшатиладган учрайди. Масалан, "Девони ҳикмат" да:

Бедор бўлги, эй мўмин, Сахар вақти ичинда, Қутқар ўзингни ўтдин Сахар вақти ичинда, дейилса.

Убайдий девонидан: **Ох урса арш ўртанур ошиқ Сахар вақтинда, Наъра уриб, зикр айтур ошиқ Сахар вақтинда...**

Убайдий ҳикмат жанрида қалам тебратган шоир сифатида ҳам адабиётимиз тарихида ҳикмат ёзилган ижодкор. Унинг 1786 байтдан иборат 236 дан зиёд ҳикматлари фақат сон жиҳатидан эмас, маъно ва моҳият эътибори билан ҳам муомтоз адабиётимиз хазинасига қўшилган салмоқли уллуширди.

Убайдий ҳикмат жанрида қалам тебратган шоир сифатида ҳам адабиётимиз тарихида ҳикмат ёзилган ижодкор. Унинг 1786 байтдан иборат 236 дан зиёд ҳикматлари фақат сон жиҳатидан эмас, маъно ва моҳият эътибори билан ҳам муомтоз адабиётимиз хазинасига қўшилган салмоқли уллуширди.

Убайдий ҳикмат жанрида қалам тебратган шоир сифатида ҳам адабиётимиз тарихида ҳикмат ёзилган ижодкор. Унинг 1786 байтдан иборат 236 дан зиёд ҳикматлари фақат сон жиҳатидан эмас, маъно ва моҳият эътибори билан ҳам муомтоз адабиётимиз хазинасига қўшилган салмоқли уллуширди.

Убайдий ҳикмат жанрида қалам тебратган шоир сифатида ҳам адабиётимиз тарихида ҳикмат ёзилган ижодкор. Унинг 1786 байтдан иборат 236 дан зиёд ҳикматлари фақат сон жиҳатидан эмас, маъно ва моҳият эътибори билан ҳам муомтоз адабиётимиз хазинасига қўшилган салмоқли уллуширди.

Убайдий ҳикмат жанрида қалам тебратган шоир сифатида ҳам адабиётимиз тарихида ҳикмат ёзилган ижодкор. Унинг 1786 байтдан иборат 236 дан зиёд ҳикматлари фақат сон жиҳатидан эмас, маъно ва моҳият эътибори билан ҳам муомтоз адабиётимиз хазинасига қўшилган салмоқли уллуширди.

Убайдий ҳикмат жанрида қалам тебратган шоир сифатида ҳам адабиётимиз тарихида ҳикмат ёзилган ижодкор. Унинг 1786 байтдан иборат 236 дан зиёд ҳикматлари фақат сон жиҳатидан эмас, маъно ва моҳият эътибори билан ҳам муомтоз адабиётимиз хазинасига қўшилган салмоқли уллуширди.

Jarayon

Юртимиздаги иқтисодий, илмий, маданий ва маънавий соҳаларда содир бўлаётган ўсish ва ривожланишини бундан дунё тан олмақда. Ёшлар ўртасида билим олишга интилишини йилдан йилга ўсиб бораётганини бунинг яққол далилидир.

Олий ўқув юрталарига ўқишга кириш учун 1998 йилда 118773 та, 1999 йилда 149134 та ва 2000 йилда 171624 та ариза тушганлиги фикримизни исботлайди. Амалга оширилган таълим ва тарғибот ишлари туфайли мамлакатимиз ёшларидега тестга ижобий муносабат шаклланди. Тест марафасига ёзилган хатларда, етарли балл тўплай олмаи, талаба бўлмаган ёшлар ҳам унинг адолатли эканлигини, ўзининг тайёргарлиги етарли даражада бўлмаганлигини тан олмақдорлар.

Давлат тест марказига 2000 йил тест яқунлари буйича 1550 абитуриентдан норозилик аризаси тушди. Ёшларнинг қўчқилигида тест жараёнида саволларни тўғри ечанг эдим, лекин тест натижасида паст кўрсаткич қайд этилган, жавобларни ҳисоблашда хатога йўл қўйилган, деган шубҳа бор эди. Абитуриентларга тест натижаларини ҳисоблашда қўлланган янгилик, яъни ҳар бир жавоб варағини бир йўлга икки ҳисоблаш машинаси текириши, натижа бир хил бўлганига қайд этилиши тушунтирилади.

Тест марказига келган ҳар бир абитуриентга унинг тестда тўлдирган жавоб варағи ва ҳар бир фандан тўплаган баллари, хато ечанг тест саволларининг номерлари кўрсатилади. Абитуриентларга саволлар китоби берилиб, ўз хатолари буйича иш-

ТИЛ ВА ТАРБИЯ

Буюқ ажодларимиз ўзларининг илми, маънавий элти, юксак инсоний фазилати, ахлоқ-одоби билан хамиша катта обрў қозониб, кейинги авлодларига Бебахо мерос қолдирганлар.

Иймон, эътиқод, тўғри сўз, ҳушфеъллик каби улуг фазилатлар ота-бобларимизнинг қон-қонига синиб кетганлигини уларнинг бизга қолдирган бой меросларидан ҳам яхши билмаз.

Ҳўш, бизлар, айниқас хозирги ёшларга ҳам ажодларимизнинг гўзал фазилатлари ўтганими?

Афсуски, бу саволга гоҳида ижобий жавоб қайтарамики, бунинг сабабини балки юз йилдан ортиқроқ даврдаги эркисиз, ёт гоъ ва мафкура билан яшаганлигидан излаш керақдир.

Ўзлимизга қайтиш ва уни тез, тўғри аналш ҳам шу сабабли қийин кечаёт-гандир. Ўзбек тилин булар сўзлашаркан ҳам шу жараёнда салбий иллатлар динандир.

Ёшлар тарбиясига дахлдор касб эгаси бўлганлигим туфайли мени баъзи ёшлар ва катта ёшдаги кишиларнинг миллитимизга хос бўлган айрим хатти-ҳаракати, бачкана қўлиқлари ва тилимизни менсимаслиги қаттиқ ранжитди. Ана улуг, таърифини адо қилиб бўлмайди. Фарзанд ундан умрбод қарздор ҳисобланади. "Жаннат оналар оёғи отидадир", дейилади "Ҳадиси шариф"да. Бугун ана шу улуг сўзни айтишдан оқ қиладиган, уни "момой", "кампир" деган номлар билан атаётган кишилар йўқми? Фарзанд

ҳар кун эрталаб унга салом бериб, волдаи муҳтарамасининг дуосини олиб, ишдан келган "Онажон яхшимисиз?" деб унинг кўнглини кўтарса, кони савоб эмасми?

Баъзи ёшлар ота дейишга орланиб "бобой", "чол" деган сўзларни ҳам айтишдан уялмаётди. Яқинда қўшни маҳалладаги бир йул отасидан кўп микдорда пул сўрапти. Отаси, бунча пул менда йўқ, онажон билан мен фақат на-фанга ҳисобига ашяғимиз, деб ўғлига зорланипти. Ўғил эси йиққан пулингни гўрнингга олиб кетасанми, деб отани калтаклаган.

Фарзанд ота-онани ҳаёт-лигида қанчалик кўп ҳурмат қилиб бошига кўтарса, эртага қарганида шу ҳурматнинг ўзига қайтишини бу кўҳна дунё кўп бор исботлаган.

Орамиздаги баъзи ёшларнинг ота-онасига ширин сўзи туғул оддий саломини ҳам бермай, уларни ҳар хил гаплар билан сенсираб, хурматсизлик кўрсатганига ким айбдор? Бу ҳам аввало ўша мактаб ва оила тарбиясига бориб тақалади. Айниқас, соф ўзбек тили сабоқларини мактабга-ча таълимдан бошлаб олиб бориш керақ. Гоҳида "эй бра-тишка", "сестра"... дегу мурожаат қилаётганлар қўлимизга чалинади. "Укажон", "син-гилжон", "опажон" деган сўзлар нақадар ёқимли эшитилди-ку. Ўзимизнинг чиройли ибора ва сўзларимиз бўла туриб, киши гашини келтирадиган қўпол ва ёт сўзларни ишлатишдан воз кечиш вақти келмадимкан?

Ёшларни ажойиб аъёналаримиз, урф-одатларимиз руҳида одолиб, эътиқоди бутун қилиб ўстиришда муал-

лимларнинг маъсулияти ноҳоятда катта. Мактабнинг асосий вазифаси ёшларга етарли тарбия бериш, уларни ватанпарвар ва чин инсон қилиб ўстириш, эзгуликка ўргатишдан иборат. Илм максабларида муаллимларнинг ўзлари ёшларга ибрат намунасини кўрсатишлари лозим. Тарбия билан инсон қисмати хал этилади. "Тарбия биз учун ё ҳаёт, ё мамот, ё фалокат, ё саодат масаласидир" деганида улуг муаллим Абдулло Авлоний минг қарра ҳақ эди. Ўқитувчи ёшлар олдидан папирос, нос чекса ёки спиртли ичимлик ичса, бўз ўзбек тилимизни гўзал сўзласа ўз ўқувчисига ибрат бўла оладими?

Йўқ, асло. Муаллим ўқувчи олдидан хал қандай шайроитда ҳам ўзини сўзлар айтиш, қаттиқ изза қилиб уялтириш асло мумкин эмас. Ўқувчига муаллимнинг "сиз" лаб гапириши обрўсини пасаитирмайди, балки оширади, уни юксакка кўтарди.

Таълимда ислохотлар жадал илгарилаб бормоқда. Ўқитувчи олдига янги педагогик технологиялар асосида қизиқарли, ранг-баранг дарслар ташқил этиш вазифаси қўйилган. Хар бир фан машғулотларида она тилимиз, унинг имкониятларидан ўз ўрнида фойдаланиш ҳам ўқувчиларнинг нўткини бойитишда алоҳида аҳамият касб этади. Сир эмас, айрим ўқитувчилар ҳозир ҳам дарсини эски услубларда ўқитишмоқда. Шу сабабли ўқувчи бундай муаллим дарсида зе-

риқанда, айтганларига қулоқ солмайди. Натияжада икки ўртада ... Ўқитувчи ўқувчини тартибсизликка айблайди, қаттиққўллик билан ўқувчини тартиб сақлашга мажбур этади. Айб ўзида эканлигини тан олгисига келмайди. Ахир яроқсиз усулдан бутунлай воз кечил вақти етди-ку. Ўқувчи дарсда ўқитувчи билан мавзудар асосида қизгин баҳсларга киришсин, тортишсин, фикрини ҳимоя қила олсин.

Нафақат умумтаълим мактабларида, балки ўрта махсус, олий ўқув юрталарида ҳам "Ўзбек тили — она тили, ўзбек тили — жону дилим", "Қалб гавахари", "Тили омон бўлса, ўлмайди миллат" каби турли мавзуларда тадбирларни изчил ташқил қилмоқ керақ. Бу жараёнда ҳам муаллимлар ташаббускор бўлмоқлари, она тилимизнинг нақадар бой, буюқ эканлигини ўқувчи, талабага етказмоғи даркор.

Фарзандларимизни қанчалик маърифатли, иймон-эътиқодли, она тилимизга меҳр-муҳаббатли руҳда тарбияласак, улар шунчалик инсонни қадрлайди, ўзлигини яхши англайди, юртини ва тилини севади. Инсон учун ўз ватани, халқи халол хизмат қилиш ва унинг дардида дармон бўлишдан ҳам буюкроқ бахт бўлмаса керақ.

Х.АБДУЛЛАЕВ, **Урганч шаҳридаги 93-мактаб-интернат директори, "Дўстлик" ордени нишондори**

Ватан ҳимоясига деган номга эга бўлиш учун ўғил болалар мактаб давриданок ҳарбий йўл-йўриқларни ўрганиб боришлари даркор. Интизом, сафда туриш ва юриш қондалари, мерганлик, фуқаро ҳимояси ва ҳарбий-ҳисмоний таъриш гарлик. Буларнинг барчасини Тошкент шаҳрининг Миробод туманидаги 214-мактабда, истеъфодаги майор Муҳаммаджон Расулов йгитларга ўргатмоқда. Мактаб ўқувчилари ўртасида мерганлик, ҳарбий-ҳисмоний тарбия буйича мусобақалар тез-тез ташқиллаштирилади. Бу мактабда уруш фахрийлари, истеъфодаги ҳарбийлар билан ҳам учрашувлар, суҳбатлар мунтазам ўтказилиб турилади.

Суратларда: Ҳарбий таълим ўқитувчиси дарс пайтида. Ўқувчилар Ўзбекистон ҳарбий ҳаётига бағишлаб чиқарилган плакатлар билан танишмоқдалар.

Р.АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси марказий кенгаши Мукаррама Турғунбоева номидаги "Ўзбекрақс" бирлашмаси билан ҳамкорлиқда Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг ҳарбий қисмларидан бирида Ватан ҳимоячилари кунига бағишлаб байрам тадбирини ўтказди.

— Ватан мудофааси ва уни таъминлайдиган Куролли Кучларни ташқил этиш—бу фақат давлат, ҳарбийларнинг вазифаси эмас, балки бутун мамлакат, халқнинг ишидир, деди йилгиланларни байрам муносабати билан таъриқлаб Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши котиби Аслиддин Рустамов. — Жамоат ташқилотлари, сиёсий партиялар ҳам бу муҳим ишдан четда тура олмайдилар. Ўзбекистон Халқ демократик партияси кучли ва юксак маҳоратли

БУТУН ХАЛҚНИНГ ИШИ

армияни бунёд этиш, унинг обрўини ошириш тарафдоридир.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Тошкент вилоят кенгаши билан ҳарбий қисм ўртасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланди.

Ҳамкорликнинг мақсади доимий равишда партия аъзолари ҳарбий қисмга келиб байрамлари бйрилдиқда ўзбекистон, Олий Мажлис сессиялари ўтганидан кейин шу сессияда бўлган материалларни тушунтириш буйича, турли учрашувлар, депутатлар билан учрашувлар ташқил қилиш, партия марказида бўладиган тадбирларга зобит ва аскарларни таълим қилиш, ҳарбий қисмда маданий-маърифий тадбирларни ўтказишидир.

Байрам тадбири қанчалик бўлмиш зобит ва аскарларни бир гуруҳ танқили санъаткорлар ва шоирлар ҳамда "Истикбол" ёшлар клубининг аъзолари ўз ижод намуналари билан хушнуд этилар. Тадбирда зобит ва аскарларга эсдалик совғалари топширилади.

"Туркистон-пресс"

ЎЗ БИЛИМЛИКЛИГИГА АШОБЕ!

лаш, ўзи йўл қўйган хато мутахассис-экспертлар томонидан тушунтирилди.

Тест марказига ариза билан мурожаат этган айрим абитуриентлар билан ишлаш анча мураккаб кечади. Бундай абитуриентлар тестдан кам балл тўплаган. Давлат тест марказининг эксперт-мутахассислари абитуриентнинг хатоларини тушунтиришда, тўғри жавобни рад этишди. Бундай абитуриентларнинг тест саволларини тушунишга билим ва имкониятлари етмаётганлиги аниқ кўриниб туради. Уларга ота-оналари, хаттоки репетиторлари гувоҳлигида тушунтириш беришга тўғри келди. Айрим абитуриентлар тест ўтказилганда, ўз фойдаланган саволлар китобини топиб беришни талаб этишди. Уларга маълум вариантли китобдан бир неча нуска тайёрлангани, ҳар бир нуска бир-бирига аниқан соҳ эканлиги, тест натижаси абитуриент тўлдирган жавоблар варағи асосида ҳисобланиши тушунтирилди. Айрим абитуриентлар ва уларнинг ота-оналари контракт буйича ўқишга киришга етмаган 5-10 баллни Давлат тест марказидан талаб қилиб олишга интилишди.

Ҳар бир абитуриент шунки эши қилиши кераки, тестда тўлдирилган жавоб варағи неча марта ҳисобланса ҳам бир хил натижа чиққайди. Айрим мамлакатларда тест натижаларини билиш учун пул тўлаш талаб этилади. Абитуриентлар чуқур билимга эга бўлиб, тест технологиясини ўрганиб, тестга қатнашганларини истаб қоларди. Ўз билим ва имкониятига ҳолис баҳо бера олган абитуриент тестда албатта юқори кўрсаткичга эришарди.

А.ШОХАЛИЛОВ, **Давлат тест марказининг бош мутахассиси**

Taklif

Бошланғич синфларга мўлжаллаб чиқариладиган китобларнинг муқоваси пишқ-пухта бўлиши керақ. Чунки уни болалар ўқиса-ўқимаса варақлаиваради. Китобни болакайнинг уқалари ҳам ўқиши керақ. Хар йили янги дарслиқлар харид қилиш ота-онани ҳам оғирлик қилади.

Китоб дўканларини айлансан, рус тилида чоп этилган китобларнинг ҳар бири вақс қилган. Болакайларга турли хил китоблар, топшиқмоқ ва бошқотирилари харид қилиш мумкин. Ҳатто ундан зиёд турдаги болалар учун мўлжалланган энциклопедиялар мавжуд. Шундай китоблар борки, варақласангиз орасидан чиройли уйчалар чиқиб келади...

Менимча, мустақиллик берган бахт деганда, биринчи гада фарзандларимизга бўлган эътиборни тушунишимиз керақ. Токи, фарзандларимиз илм нималигини англаб етсин! Шўро замонидагидай куруқ баёнлаш йўлидан бормай, моҳиятга интилишларини болажонларга турли тоналарида, хаваскор ўртамийна шоирларнинг шеърлари тақдим этилган. Аслида, янги илмода адабиётимизда яратилган болаларбоғ энг сара асарлар тақдим этилиши лозим. Анвар Обиджон, Турсунбой Адашбоев, Ҳамза Имонбердиев, Абдурахмон Акбар, Дилшод Ражаб

ФАРЗАНД КУТУБХОНАСИ

сингари истеъдодли болалар шоирларнинг шеърлари алоҳида тўплам ҳолида нашр этилса, қанидди. Фарзандларимизга янги илмода илк бор харид қилган биринчи китобкам "Камалак" нашриётида чоп этилган "Қалдиргоч" тўплами эди. Мажмуудан турли эртак, шеър, ҳикоялар ўрин олган. Бу тўпламдан иккита сотиб олдим. Бирок ҳар иккиси ҳам аллақаяларда титилиб ётибди. Улар учун сотиб олган "Подшо ва тўти", "Бир дона нўжат" эртаклар тўплами ҳам йиртилди адо бўлди. Икки йилдан буюн болалар учун кутубхона ташқил қилишга уринаман иккинчи китобни харид қилганим-ча биринчиси титилиб кетди. Янги илмодаги китобларнинг базори қаққонлигини сезган "Тадбиркор" шоирлар сифат ҳақида ҳам ўйлаб кўрса, нур устига нур булар эди.

Китоб тижорат востаси эмас, маърифат бўлогидир. Шу маънода пойтахтимиздаги ҳар бир нашриёт болаларбоғ китоблардан хен бўлмаганда биттадан чоп этиб берса, деган орузимиз ҳам йўқ эмас. Фақат нархи ҳам сарфланган харажат баҳосидан ошмаслиги керақ.

Янги илмода билим олаётган юқори синфлар ҳозир еттичи синфда ўқимоқда. Улар учун жасоратга, мадрликка қорловчи қисса ва ҳикоялар, шеърлар тўпламлари сув ва ҳаводек зарур. Демократик, фарзандларимизнинг илми, хунарли бўлиб улғайиши сизу бизнинг меҳнатимиз, эътиборимизга болғик. Келажакимиз, умидимиз, гўзал бетимсол ватанимизнинг эгалари ўзлигимиз, ўз сўзига, дунё иқбисига ўз ўрнига эга бўлишларини истаимиз.

ЯНГИ ШЕЪР — КАШФИЁТ

ТАХРИРИЯТГА КЕЛГАН МАШҚЛАРГА ШАРХ

“Муаллимлик қилишнинг ҳеч қандай қийин жойи йўқ, Бунинг устига ярим кун ишласанг”, деб ўйлайди кўпчилик. Аслида ўқитувчилик қилиш осон эмас... ва қийин ҳам эмас — ижодкор ўқитувчиларга. Худо назар солган юртимида ижодкор ўқитувчилар жуда кўп. Буни тахририятимизга келатган кўплаб мактублар ҳам исботлайди.

Утан 2000 йил давомида “Маърифат”га мингдан ошқ хат келган бўлса, шундан 305 таси бизнинг — Адабиёт ва санъат бўлимига ателган бўлиб, аксарияти ижодкор ўқитувчиларнинг ижод намуналари, машқларидан иборат. Йил давомида баъзи таллабларга жавоб берадиган шеър, ҳикоя, қатралардан эълон қилиб бордик. Буларни ўзингиз ҳам кўзатиб борганииз, албатта! Яна кўпгина машқлар маромига етмаган бўлса-да, баъзи сатрлар муаллиф қаламига умид уйғотди. Ми-соллар келтирамиз:

**Чирт-чирт узилди сарғайган япроқ,
Гўё еру кўкка айиб видолар.
Хатто тош тораки ларзага солар**

Уша “чирт-чирт” этган ҳазин содалор.

(Ирода Орипова, Бухоро вилояти Пешку туманидан)

Вужудим қопламыш ажиб бир сурур,

Табиат меҳрингдан завққа тўламан.

Ёнимда гулаи қон баҳорим-турур,
Оқ бодом гуллари, қалбан ёнам.

(Мохира Курбонова, Қарши туманидан)

Бундай умидбахш сатрларни қаршилик Баҳром Маҳмуд, шахрисабзлик Шохиста Раҳмонова, фарғоналик Сайфиддин Малолимов, Қўқон педагогика институтини талабаси Дилноза Шерматовна, марғилонлик Рўзимухаммад Умрзоқов, бўстонлик Дилноза Иномжўраева, қўшработлик Рўзимурод Балқиев, узунлик Соҳиба Назарова, хоразмлик Замира Аниёзова, асакалик Му-боракхон Маҳмудова, наманганлик Ҳасан Мадр, тошкентлик Йўлдош Тўлаганов жўнатган машқларга ҳам учратиш мумкин.

Тошкентлик Карима Абдурахимованинг нутқ маданияти ҳақидаги

мулоҳазалари, риштонлик Умрини-со Абдувоҳидова жўнатган шеърини уйин, навоийлик Бобоқул Мирзаев ҳикояси, қосонсойлик Баҳолир Хол-боевнинг ҳажвияси, наманганлик Маҳмуджон Сайрамов тузган Кон-ституция байрамини ўтказиш сена-рийиси, жиззахлик Учқун Нурто-евнинг тарбия ҳақидаги, форшлик опа-сингил Нодира ва Барно Икром-валарнинг “Шайтанат” видео-фильми ҳақидаги, нукуслик Барно Буронованинг бугунги ёшлар, улар-нинг қизиқишлари, ҳазрат Навоий ижоди ҳақидаги мулоҳазалари ҳам эътиборга молик. Шофиркон туманидаги 48-мактаб ўқитувчиси Ҳаким Камолов Саид Аҳмад асарлари но-млари ҳамда “Маърифат” руқна-ри но-мларини пайвор қилган, зафар-боллик Мирали Бердиев аса Лукмо-ни Ҳаким ҳақидаги ривоятни тохик тилидан ўзбекчага ўтириб жўнатган. Барча мухлисариимизга газетамизга бўлган эътиборлари учун миннатдор-чилик билдирамиз ва баъдий жиҳат-дан сўз, пишқ ижод намуналарига имкони борича саҳифаларимиз-дан урин ажратиб борамиз.

Бир қанча мактаб ўқувчилари, жумладан, Фарғона вилоятидан Дилзодадон Довудова, Гузал Раҳ-монова, Сайёра Эгамова, Навоий-Адабиёт ва санъат бўлими

Oramizdagi odamlar

Киши табиатан шундай. Эҳтимол ўзи қаттиқ оғриб қолса чидаши мум-кин, лекин боласининг сал оғриқ-дан бўлса-да, азобланишига асло то-қат қилолмайди. Шундай пайтлар хатто боланг учун жонингни ҳам бе-ришга тайёр бўласан, фақат боланг оғримаса, азоб чечмаса бўгани. Ях-шики, мана шундай, қўзғина дунё қоронғу кўриниб, қўзғинига қил сизмай қолган дамларда жонингга оро кирувчи, жигаргўшангни оғриқ-дан халос этувчи инсонлар бор. Бу-лар болалар шифокорларидир.

ди, уларга зарур амалий ёрдам кўрса-тади. У ўзининг 22 йиллик иш тажри-басидан келиб чиқиб болаларга бир қарашдаёқ ташхис қўйишда, уларнинг умумий аҳолини билишда адашмай-ди. Зинаида Сергеевна хоҳ дам олиш куни бўлсин, хоҳ кечаси бўлсин, ўзи-дан мадад истаган кишига ёрдамга ошиққади, асло иш вақтида келинг, деб ота-оналарнинг ишончини сўндир-майди. Ўз набатидан, ота-оналар бу хушмуомага шифокордан ҳаммиша миннатдор бўлиб юрадилар.

Чирчиқ шаҳар болалар шифохона-

БОЛАЛАРНИНГ ОҚ ХАЛАТЛИ ИЕҲРИБОНЛАРИ

Чирчиқ шаҳар болалар шифохона-сининг қабул бўлими мудариси ва даволловчи шифокори Зинаида Джа-милова ҳам ўз касб маҳорати билан кўплаб болаларнинг дардида малҳам топа билган ва шу тўғрдаги ота-она-лар ишончини қозонган аёлдир. “Умуман болаларнинг оғриғишга чи-даб туролмайман. Қанийди, болалар ҳеч қачон оғримаса, ҳаммиша соғлом бўлишса”, дейди Зинаида Сергеевна. Ундаги мана шу жонқуралик, бола-жонлик шифокорлик касбинини тала-шишга сабаб бўлган бўлса, эҳтимол, Мадакала шифокор фар қуни қабу-лати келган 30-40 нафаргача болани тиббий кўриқдан ўтказишга улгура-

сида мана шундай, болалар соғлиғи-нинг жонқуралари бўлган шифокор-лар кўпчилики ташки этиши қувон-чандир. Бу ўринда Бибиойша Оспа-нова, Тамара Семкина каби кўплаб шифокорлар номини келтириб ўтиш мумкин.

Болалар шифохонасига 18 йилдир-ки, мохир шифокор Дилбар Ҳасано-ва раҳбарлик қилиб келмоқда. Ши-foxонада барча ишларнинг тўри таш-хис этилишида, шубҳасиз бўш шифо-корнинг сати ҳарқатлари беқисдир. Шифохонанинг аҳли жамоаси “Она-лар ва болалар йили” да болалар со-ғлиғи йўлида янада фаолроқ ҳаракат қилишни режалаштириб олганлар.

Икром БҮРИБОВ

Xullas...

ЯНГЛИШГАН ТАНЮШАЛАР

Узоқ Архангелскдан Бе-рековга — Татьяна Никитич-на Гусева номига келган хат-ни почталовнинг эрига қолдири.

Шубҳа гирдобига тушган эр ўйлаб ҳам утирмасдан (бир-онинг номига келган хат-ни очиб ўқиб одобдан эмас) хатни очиб, ўқийша тунлиди. Хотиннинг “севглисин” Игорь Львович уз кўнларини у билан қандай ўтказган-лигини эслаб, шу калар юра-ги уртанган эдики, Игорь бу жумаларни укиб, телпа сочи тикка бўлиб кетди. Ахир бу қандай бедолик? Неча йил-дан бери бирга яшаб келат-ган хотини наҳотки яшрин-ча алдақилар! Игорни топиб олган бўлса?

Хотини келгунга қалар эрининг қарори тайин эди: ахрилиш, ахир хиенат қил-ган хотин билан ҳаётини да-вом эттириш мумкинми?

Татьянахон ишдан қай-тиб, тутакиб турган эрини кўриб, ўзингиз қилигади хатни олди. Ўқиб чиққач, қа-қчада отиб қулиб юборди. Сениг романингиз унга мутлақо алоқаси йўқ бўлиб чикти. Татьяна Никитична унга не-мош, фамилияюди, хаттоки қишлоқдоқ бўлган бошқа аёл экан. Айб почталовда ҳам эмас, балки фамилияси-дан тортиб, қишлоғигача алаш бўлган номларда эди...

КўЛГА ТУШГАН БРАКОНЬЕРЛАР

Табиатга зиён-заҳмат етқа-зиш ҳам, аслида, нафсини қон-диришнинг бир усули. Аммо нафс йулидаги ҳар қандай хуфёна шининг ҳам мисли чиқди. Мана, бунга мисол.

Чегарачилар Курск буту-зида икки нафар литваллик браконьернинг иккита итти сува итариб юборишларидан таажубга тушдилар. Улар-нинг тактикаси бўйича чегарачилар таласгача тушган итлари кутқариш билан ан-дармон бўлиб қолишари ва уларнинг оғига ҳалакит бер-масликларни керак эди. Аммо чегарачилар бундай қилиш-мади. Қайиққа утиришди-да, браконьерлар утирган қайиқ билан изма-из кета бошлади. Тукнашувда, табиийки, қуролланган чегарачилар та-биат “шайдо”лари утирган қайиқнинг тип-тигини чиқар-дишди. У ерда бирик тулли-рилган яшиқлар, балчиқлик хужалигига тегишли бўлган турлар ва бошқа ашқол-даққоллар топилди.

Тиз чуқини иш бермади. Табиат бойлиқларига кўз олайтириш, бунинг устига қонун ҳимоятчиларни ҳийла-наран билан қалтириш бра-коньерларнинг шурини қури-талган бўлди.

6 ЁШЛИ ТАЛАБА

3 ёшлигидан Россия пре-зиденти лавозимига утириш-ни орзу қилган болак, бу-гун МДУнинг талабаси сифа-тида қайд этилди.

Марк Кожевниковнинг снессатта, иктисолий янглик-ларга ўқлиги Оллоҳ томони-дан берилган истезод бўлса, ажаб эмас. Булгуси Президен-тининг “сайловлиди дастурла-ри” даги илк бандларда хозир Россия давлатининг юқори лавозимларида фаолият юри-таётган молиячилар, энерге-тиklar ва бошқаларни зуд-лик билан истезофага чиқар-иш белгиланган. Маркнинг фикрота кура, эски раҳбар-лар билан янги жамият қури-ши амри махол.

ana shunaqa gaplar...

Ўзбекистон Республи-каси Халқ таълими ва-зирлиги, “Ёшлар” ҚСЖ Марказий кенгаши жа-моаси мутахассиси Га-фур Манноповга воли-даи мухтарамаси

ОЙНИСА аянинг

вафот этганиги муноса-бати билан чуқур таъзия ихзор қилади.

“Маърифат” газетаси жамоаси газетанинг со-биқ бўлим мударри Га-фур Манноповга онаси

ОЙНИСА аянинг

вафоти муносабати билан ҳамдардлик ихзор этади.

Г.Глиэр номидаги РЎМММ интернати жа-моаси шу мактабнинг тарбиячиси

Эддор НАБИЕВнинг

вафоти муносабати би-лан унинг оила аъзолари-га таъзия ихзор этади.

Г.Глиэр номидаги РЎМММ интернати жа-моаси шу мактабнинг тарбиячиси

Эддор НАБИЕВнинг

вафоти муносабати би-лан унинг оила аъзолари-га таъзия ихзор этади.

ЎЗБЕКИСТОН— СПАРТАК-2:3

Исроилда йивин ўтказётган тер-ма жамоамиз Москванинг “Спар-так” клуби билан ўртоқлик учра-шуви ўтказди. Унда россияликлар 3:2 ҳисобида ғолиб чиқдишди. Тўпларни ўзбекистонликлардан Анвар Солиев ва Марат Ахмеров, москваликлардан эса Калинин-ко, Титов ҳамда “Спартак”да син-овдан ўтаётган ҳамюртимиз Ирисме-товлар киритишган.

КАРПОВ НОРОЗИ

Шаҳмат бўйича 12-жаҳон чем-пиони Анатолий Карпов ФИДЕга ташкилот унинг чемпионлигини 2000 йилгача сақламаганига юза-сидан норозилик билдириб, 50 миң доллар компенсация ундириб олди. Жаҳон биринчилигини икки йилда бир ўтказишни белгиланган ФИДЕ кейинчалик, 1999-2000 йил-лари ҳар йили чемпионат ўтқа-зиб, 1999 йили Халифман, 2000 йил-Ананд жаҳон чемпиони бўлган-эди.

БРАЗИЛИЯЛИКЛАР КўПЛАЙШИМОҚДА

Европани “забт этган” брази-лялик чарм тўп усталари, гарчи ис-сиқ ўлкалардан чиққан бўлишса-да, совуқ юртларга ҳам юриш қилишмоқда. Жумладан, Россия футболининг “юзи” — “Спартак”да учинчи бразилиялик ўйинчи — Дир-сеу синовдан ўтмоқда. Қора танли Маркао ва Робсон эса аллақачон москваликларнинг етакчи ўйинчи-ларига айланган.

АВСТРАЛИЯ БИРИНЧИЛИГИ

Нуфузли “Australian Open” теннис турнири давом этмоқда. Кеча ҳамюртимиз Ирода Тўла-ганова бу юксак даражадаги тур-нирда илк бор қорига тушган. Мельбурнда бўлаётган турнир-нинг саралаш босқичида яна бир ҳамюртимиз Олег Огородов че-хиялик Ото Фукаррика ютқазиб қўйди.

ЮЛДУЗЛАРНИНГ ШОВ-ШУВЛАРИ

Чет элларда машхур юлдузлар-нинг шахсий ҳаётига қизиқиб жўда кучли. Жумладан, бугун теннис иш-қибозлари Хингис — Курникова жуф-тушлигининг ажралиши сабабларини тўла англашмасидан яна бир шов-шув кўтарилади. Машхур Борис Беккер хотини билан ажрашган, ҳозир Нью-Йоркда яшаётган россиялик Анжела Ерма-кова 9 ойлик қизи Аннанинг отаси Борис Беккер деб эълон қилди.

ma y d o n c h a s i

Хайрият, қор ёғди...

НИЗОМИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА УНИВЕРСИТЕТИ ҚОШИДАГИ БИЗНЕС МАРКАЗИ

Олий ўқув юртларига кирувчиларни тайёрловчи ҳамда касб-ҳунар ўрга-тувчи қуйидаги пулли курсларга тингловчилар қабул қилади:

1. Олий ўқув юртига кирувчиларни тайёрловчи курс — ўқиш муддати 6 ой.
2. Сертификат берувчи “Ҳисоблаш техникаси оператори” курси — ўқиш муддати 3 ой.
3. Ўрта ва олий мусиқа билим юртларига ки-рувчиларни тайёрловчи курс — ўқиш муддати 6 ой.
4. Сертификат берувчи “Лотин ёзуви асосида янги ўзбек алифбоси ва имлоси” ҳамда ўзбек тили курси — ўқиш муддати 2 ой.
5. Олий ўқув юртига кирувчилар учун чизмачи-лик ва тасвирий санъат бўйича тайёрловчи курс — ўқиш муддати 6 ой.

Таълим юридик шахслар (ишлаб чиқариш корхонаси, идора, корпорация, акционерлик жамоаси ва ҳоказо) буюртмаси асосида уч то-монлама тузилган пулли шартнома асосида

амалга оширилади (тўлов миқдори ва тартиб-лари шартномада кўрсатилади).

Ўқиш кундузги шаклда ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ташкил этилади.

Курсларга ўқиш истагини билдирган ёшлар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар:

1. Университет ректори номига ариза.
2. Паспорт ёки туғилганлик тўғрисидаги гувоҳ-нома.
3. Шартномада белгиланган миқдордаги пул маблағининг университет ҳисобига ўтказилган-лиги тўғрисидаги варақа.
4. 2 донна расм (3х4 ҳажмда)
5. Қўшимча маълумотлар учун телефонлар: 55-55-68, 55-50-77.

Ректорат

КИТОБ ДЎКОНИДА ХАМ ФОЙДА КЎП

Узуи тумани маълумот жамияти савдо ходими И. Каримов аввалда ўзи ишлаб келган китоб дўконини хусусийлаштириб олди. Унинг фаолияти билан яқиндан танишсангиз тан берасиз. Шу мўъжазгина дўконда ойнаи бир миллион сўмлик савдо қилинади. Сабаби “Илҳом” фирмасига қарамли ушбу дўконда китобнинг ҳаётимиздаги ўрнини тушунаи, унга меҳр қўйсан киши-лар ишлайётганидир.

Харидорларга хизмат кўрсатаётган тўрт нафар савдо ходими китоблар оламидаги сўнги янгиликлардан сизни хабардор қилади. Эҳтиёж ва қизи-қишларингизга қараб йўланма беради. Шу сабаб дўконга таширф буюрган бирон киши харидсиз чиқиб кетмайди.

Фирма раҳбарининг таъкидлашича, дўконда ўн миңг нусхадан ортқ тур-ли адабиётлар мавжуд. Савдонинг кўнсалдаидек ташкил этилаётганили сабабини янги баъдий адабиётлар, ўқув қўлланмалари дарҳол ўз эгаларини топмоқда.

Сурхондарё вилояти, “Туркистон-пресс”

Т.Н.Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти қуйидаги лавозимларга танлов эълон қилади:

Бош илмий ходим — 2 нафар (педагогика фанлари доктори);

Бўлим мударлари (педагогика фанлари док-тори ёки номзоди);

Етакчи илмий ходим (11 нафар фан докто-ри);

Катта илмий ходим (25 нафар фан доктори ёки номзоди);

Илмий ходимлар (фан доктори, номзоди ёки муайян соҳада 5 йил илмий стажга эга бўлган, илмий ишлари чоп этилган амалиётчи мута-хассис);

Кичик илмий ходимлар (муайян соҳада ка-мида 3 йил фаолият кўрсатган мутахассис)ни қуйидаги бўлимларга: (педагогика назария-си ва таълими, янги дарслиklar ва таълим прогностикаси муаммолари; замонавий педа-гогик технологиялар назарияси; тилларни ўқитиш назарияси ва методикаси; ижтимо-ий-гуманитар фанларни ўқитиш назарияси ва методикаси; аниқ фанларни ўқитиш назари-яси ва методикаси; табиий фанларни ўқитиш назарияси ва методикаси; мактабгача бош-ланғич таълим назарияси ва методикаси) тан-лов эълон қилади.

Ариза ва ҳужжатлар эълон чиққан кун-дан бошлаб 10 кун мuddat ичига қабул қилинади.

Манзилимиз: Тошкент,

Олмасор кўчаси, 174-уй, 31-хона.

Телефон: 45-66-45.

Ma'rifa!

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР: Ўзбекистон Халқ таълими вазирилик, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таъ-лим вазирилик, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир Ҳалим САИДОВ

Тахрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОВ, Шукр ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўғмонжон РАҲИМЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Йўлдош САИДЖО-НОВ, Хулкар ТҮЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъул-дирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш тахририят руҳсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32. ТЕЛЕФОНЛАР: Қабулхона — 136-54-10, масъул котиб — 136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 136-54-23.

Газетани IBM компьютерида Лилия БИНАШЕВА саҳифалади. Навбатчилар: Хулкар ТҮЙМАНОВА, Ҳусан НИШОНОВ.

Рўйхатдан ўтин тартиби № 20. ИНДЕКС: 149, 150, Г-2017. Тиражи 36.750. Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 2 ёсма табоқ. Ҳар сурат усулда босилган, қороз бичими А-2.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзил: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Боснига топшириш вақти — 20.00. Топшириди — 20.00.